

**Материалы международной научно-практической
конференции**

**ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ
ТЕХНОЛОГИЙ И ТЕХНИКИ В СЕЛЬСКОМ И ВОДНОМ
ХОЗЯЙСТВЕ**

**БУХАРСКИЙ ИНСТИТУТ УПРАВЛЕНИЯ ПРИРОДНЫМИ
РЕСУРСАМИ**

3-4 декабря 2021 года

Умуман олганда, узлуксиз таълим тизими нафақат “хаёт давомида” таълим механизми сифатида, балки иқтисодиётнинг ўзгаришларига корхона ва муассасалар кадрлар салоҳиятининг мослашувчанлиги ва сафарбарлигини ошириш, доимий шахсий ва касбий такомиллаштиришнинг асосий омили сифатида намоён бўлади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. «Таълим тўғрисида» Ўзбекистон Республикаси қонуни // Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1997 й., 9-сон, 225-модда; 2013 й., 41-сон, 543-модда).
2. Кадрлар тайёрлаш миллий дастури // Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1997 й., 11-12-сон, 295-модда; Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2007 й., 15-сон, 150-модда; 2013 й., 41-сон, 543-модда.
3. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг 2018 йил 5 январдаги ахборотномаси, 03/18/456/0512-сонли қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 16 февралдаги “Олий ўқув юртидан кейинги таълим тизимини янада такомиллаштириш тўғрисида” ги ПФ-4958 сонли фармони.
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 20 апрелдаги “ Олий таълим

ТАЛАБА-ЁШЛАРДА ЎЗИНИ ЎЗИ ИДОРА ҚИЛИШ ЖАРАЁНИНИНГ РИВОЖЛАНИШИ РАҚОБАТБАРДОШ КАДРЛАР ТАЙЁРЛАШНИНГ МУҲИМ ОМИЛИ.

*Рамазонов Жаҳонгир Джалолович
ТИҚХММИ Бухоро филиали ўқитувчиси*

Аннотация: Мазкур мақолада ўзини ўзи идора қилиш ижтимоий-психологик феноменини, ўзини ўзи идора қилиш мотивацияси шаклланиши, ўзини ўзи бошқариш ва такомиллаштириш, ўзини ўзи кўлга олиш, ўзини ўзи тарбиялашнинг ижтимоий психологик хусусиятлари хусусидаги назарий ҳамда амалий масалалари ёритилган.

Калим сўзлар: ўзини ўзи идора қилиш, мотивацияси, рефлексор, руҳий ҳолатлар, руҳий жараёнлар, хулқ-атвор, трансформация, ижтимоий муносабатлар.

Аннотация: В данной статье освещены вопросы социально-психологических феноменов самоуправления. А также авторами изучены теоретические и практические вопросы формирования мотивации самоуправления, самоконтроля и самосовершенствования, социально-психологические особенности самовоспитания.

Ключевые слова: самоконтроль, мотивация, рефлексия, психические состояния, психические процессы, поведение, трансформация, социальные отношения.

Annotation: In this article theoretical and practical problems of socio-psychologic phenomena of self-management, forming motivation of self-management, self-management and improvement, self-control, socio-psychologic features of self-education are illuminated.

Key words: self-control, motivation, reflector, mental state, mental process, behavior, transformation, sociologic relationship.

Шахсда ўзини ўзи идора қилишнинг шаклланиш муаммоси психология фанининг долзарб масалаларидан бири ҳисобланади. Ўзини ўзи идора қилиш муаммоси доирасида қадимги антик давр олимларидан то ҳозирги замонавий психолог олимларигача бир қатор изланишлар олиб борилган. Жумладан, хориж психологлари ўтказган тадқиқотларда ўзини ўзи идора қилишнинг таркибий қисмлари, яъни ўзини ўзи идора қилишнинг тузилиши, ривожланиш даражаси, шахс хусусиятлари ва психик жараёнлар билан ўзаро боғлиқлиги, хулқ-атвор ва фаолият жараёнида ўзини ўзи идора қилишнинг ўрни ва функциялари ҳамда ўзини ўзи идора қилишнинг ёш ва индивидуал хусусиятларга алоқадорлиги масалалари атрофлича ўрганилиб, бу борада катта ҳажмдаги илмий маълумотлар тўпланган.

Тадқиқотчи Ю.Е. Сосновикова фикрича: Агар "психика" тушунчаси ўзаро боғлиқ таркибий қисмларнинг мураккаб тузилишини билдирса, демак, психика бу таркибий қисмларнинг маълум вақт давомида ўзига хос, аниқ муносабати ва ўзаро таъсири, ушбу

тизимнинг вақтинчалик ҳолатидир. Ушбу вақтинчалик ҳолат психиканинг таркибий қисми бўлиб чиқади [1]. Бу шундан далолат берадики, психик ҳолат - бу психиканинг маълум вақт оралиғида хар доим маълум бир вазият бўлган барча таркибий қисмлари ва ходисаларининг ўзига хос намоён этилишидир. Бундан ташқари, психик ҳолатлар ҳозирги пайтда мавжуд бўлган, айна вақтдаги вазиятларга бўлган муносабатдир.

Жисмоний ва рухий ҳолатларнинг, шунингдек атроф-муҳит ва унинг шахсга ўзаро боғлиқлиги масаласини кўриб чиқиб, Ю.Сосновикованинг таъкидлашича, психик ҳолат бу - ички психик ҳолатларни тартибли равишда шахсларнинг ички (психик) ва ташқи фаолиятида ифодаланадиган зиддиятли ўзаро таъсирлардир. Шу билан бирга, у инсон ва унинг атроф-муҳит бирлигини ҳам ўз асарларида келтириб ўтади. Бу ўша ижтимоий шароитлар, инсон бошқа одамлар билан ўзаро алоқада бўлган ижтимоий муносабатларни акс эттиришининг моҳиятидир [2].

Ю.Е.Сосновикованинг фикрларини умумлаштириб биз хулоса қилишимиз мумкинки, рухий ҳолат маълум бир даврда инсон учун яратилган субъектив ва объектив шароитларнинг ўзига хослигини акс эттиради ва шунинг учун рухий ҳолат - бу вазиятга муносабатдир.

Демак, рухий ҳолатларнинг психик жараёнлар ва психик хусусиятлари билан алоқаси шундан иборатки, инсоннинг психик хусусиятининг шаклланиши психик ҳолат босқичи орқали амалга оширилади ва психик жараёнларнинг ривожланиш жараёни янги ҳолатларни келтириб чиқаради.

Инсоннинг психик ҳолати унинг атроф-муҳитга ва конкрет вазиятларда мослашишини идора қилади. Шундан келиб чиқиб, психика турли вазиятларда бериладиган маълум бир жавоб реакцияларига воситачилик қилади.

К.К. Платоновнинг психик ҳолатларни аниқлаш услуби жуда ўзгачадир. уни "бошқаларга нисбатан бир хилликни сақлаган ҳолда нисбий давомийлиги (кунлари ва хафталари) билан ажралиб турадиган аклий ходисаларнинг мустақил шакли" деб таъкидлайди [3]. Бу ерда у кайфият, фаолликнинг актив ёки пассивлиги, тетиклик ёки сўлғинлик ва бу психик ходисалар ўзаро бир-бири билан узвий боғлиқ ва булар вақти-вақти билан бир-бирига ўтишини таъкидлайди. Психиканинг ривожланиш контекстини К.К. Платонов вақт ўтишига боғлиқ эканлигини ва шу билан психиканинг маълум бир чегараларини ва бошқа психик ходисалардан фарқини белгилайди. Бошқа йуналишда Е.П.Илин, унинг фикрига кўра рухий ҳолатни тизимли реакция деб тушуниш керак. Кенг маънода ҳолат - бу "функционал тизимларнинг ва умуман организмнинг ташқи ва ички таъсирларга реакцияси, бу организмнинг яхлитлигини сақлашга ва ўзига хос ҳаёт шароитида унинг ҳаётини фаолиятини таъминлашга қаратилган". Бу ерда психик ва физиологик белгиларнинг бирлигига эътибор берилди. Бу фойдали натижага эришишга қаратилган шахснинг ташқи ва ички стимулларга ажралмас реакцияларидир.

Шуни таъкидлаш керакки, "функционал ҳолат" атамаси кўпинча илмий адабиётларда рухий ҳолатларни аниқлаш учун ишлатилади. Ушбу тушунчалар бир-бири билан чамбарчас боғлиқ, аммо бир хил эмас. Келинг, ушбу тушунчани янада батафсилроқ очиб беришга ҳаракат қиламиз.

Илмий тушунча сифатида функционал ҳолат дастлаб физиологияда шаклланган бўлиб, у хали ҳам фаолият ва реакцияларни индивидуал хужайралар, органлар ва физиологик тизимлар сифатида тавсифлаш учун психология ва физиология соҳаларида ишлатилади. Психологик адабиётларда инсоннинг "функционал ҳолати" тушунчаси тадқиқотчилар Л.Г. Дикой, А.Б. Леонова, В.И. Медведев, К.К. Платонов, Ю. Стрелков, Л. Д. Чайнова ва бошқалар, улар инсоннинг функционал ҳолатини "фаолиятни бевосита ёки билвосита белгиладиган шахснинг функциялари ва фазилатларининг мавжуд хусусиятларининг ажралмас комплекси" деб тушунадилар.

В.П.Зинченко, Б.Г.Мешчеряков томонидан тахрирланган психологик луғатда, организмнинг функционал ҳолатига қуйидаги таърифни беради - "бу фаолиятни амалга ошириш хусусиятларини (уларнинг ижобий ёки салбий таъсири жихатидан) белгиладиган

турли хил физиологик тизимларнинг фаолият даражаларининг бирлашиши"дир деб айтиб ўтишган.

Психологияда функционал ҳолатлар ҳар қандай фаолиятдан олдинроқ бўлган ўзини-ўзи идора қилиш тушунчаси билан жуда кўп ўхшашликларга эга. Кўриниб турибдики, бир томондан, функционал ҳолат кўзгалиш мажмуаси (Судаков К.В.), бошқа томондан, тажриба шакли сифатида, шунингдек, фаолиятни амалга оширишни таъминлайдиган функциялар ва фазилятлар хусусиятларининг комплекси сифатида аниқланади (Медведев В.М.) [4., 5].

А.Б. Леонова, В.И. Медведев нуқтаи назаридан қарайдиган бўлсак, функционал ҳолат остида, биз фаолиятни бевосита ёки билвосита белгилайдиган шахснинг функциялари ва фазилятлари мавжуд хусусиятларининг ажралмас мажмуасини тушунамиз [6].

Шундай қилиб, анъанавий равишда физиология ва психофизиологияда функционал ҳолат алоҳида тизимлар органларининг ҳолати ёки умуман организм сифатида ва у амалга ошираётган фаолият самарадорлиги нуқтаи назаридан инсон ҳолатининг интеграл характеристикаси сифатида қаралади.

Функционал ҳолатдан фарқли ўларок, психик ҳолат деганда психик фаолият тушунилади, бу ҳам шахснинг субъектив тажрибасини, ҳам уни ифодалаш усулларини ўз ичига олади, бу миянинг функционал ҳолатига асосланади, яъни психик ҳолат маълум вақт ичида психик фаолиятнинг фаоллигини ошириш ёки камайтиришга имкои берадиган тушуича сифатида қаралади. Бундан ташқари, психик ҳолатлар умуман олганда психиканинг вақтинчалик ҳолатларини (кўтаринкилик, ишонч, қониқиш, хавотирланиш, депрессия, ва бошқалар) белгилайди, бунга когнитив жараёнларнинг ишлаш даражалари, инсонга ташқи таъсирларнинг натижалари ва унинг фаолияти муваффақиятлари боғлиқдир. Шундай қилиб, "психик ҳолат" ва "функционал ҳолат" бир-бири билан чамбарчас боғлиқ бўлиб, аммо улар бир вақтнинг ўзида бир-биридан маълум бир фарқлари билан ҳам ажралиб туради. Шу билан бирга, агар рухий ҳолат маълум бир психик ҳаракатларда иштирок этадиган барча элементларнинг фаолиятининг ажралмас характеристикаси бўлса, унда функционал ҳолат психик фаолиятни таъминлайдиган физиологик тизимларда идора қилиш жараёнларини тавсифлайди.

Тадқиқотчи А.О. Прохоров психик ҳолат "бу муайян вақт давомидаги хатти-ҳаракат ва тажриба бирлигида ифодаланган рухий фаолият динамикасида вазиятни шахс томонидан барқарор интеграл синдром шаклида акс етиши" деб ҳисоблайди. Психик ҳолатнинг ушбу таърифида қуйидаги категория хусусиятлар ажратилади: яхлитлик, вазиятлилик, вақтдаги барқарорлик, тажриба ва хулқ-атворнинг бирлиги, шахсий хусусиятлар ва ақлий жараёнлар билан боғлиқлик.

Психик ҳолатнинг моҳиятини очиб бериб, А.О. Прохоров икки жихатни ажратиб кўрсатади: 1) психик ҳолат моҳиятини тажриба ва хулқ-атвор бирлиги сифатида тушуниш; 2) вазиятни психик ҳолатнинг асосий сабаби деб ҳисоблаш. Бундай ҳолда, вазият нафақат субъектга нисбатан ташқи ҳолатлар, балки ички детерминантлар (табiiй ва биологик сабаблар, мотивация хусусиятлари, хиссиётлар, тажриба) сифатида ҳам белгиланади. Вазият объектив фаолиятнинг мураккаб субъектив қиёфаси сифатида қаралади.

Бизнинг фикримизча, Т.С. Кириленконинг нуқтаи назари, "Психик ҳолат" тушунчаси психик ходисаларнинг доимий ўзгарувчанлиги ва уларнинг нисбатан барқарорлиги ўртасидаги зиддиятни акс эттириши кераклигини таъкидлайди. Фаолият жараёнида аниқланган инсоннинг ўз психик ходисаларига муносабати, иккинчисининг нисбий барқарорлигини ва демакки, уларни аниқлаш имкониятини ифода этади ва шу билан бирга вазиятнинг моҳиятини, рухий ҳолатнинг ўткинчи хусусиятини, унинг фаолият хусусиятларига боғлиқлигини таъкидлайди [7].

Биз ушбу муаллиф билан рухий ҳолат ҳам барқарор, ҳам ўзгарувчан ходиса эканлиги маъносида қўшилаемиз. Бу ердан, бир томондан, уни тузатиш мумкин, иккинчидан, унга таъсир қилиш орқали уни керакли йуналишда ўзгартириш мумкин.

Келинг, рухий ҳолатнинг юқоридаги таърифларини маълум бир тарзда гурухлашга ҳаракат қилайлик, шартли равишда учта гурухни ажратиб кўрсатаемиз:

- 1) Психик ҳолат атроф-муҳит таъсирига тизимли реакция ёки шароитларга мослашиш реакцияси сифатида (Илйин Е.П., Леонова А.Б., Медведев В.И. ва бошқалар);
- 2) Психик ҳолат инсонни айна вақтдаги ҳолатини характерловчи мураккаб полиструктуравий ходиса, хулқ-атвор ва тажриба бирлигида ифодаланган инсоннинг психик фаолияти динамикасидаги ажралмас синдром (Ганзен В.А., Еремеева А.И., Киришбаум Е.И., Левитов) Н.Д., Прохоров А.О., Пуни А.Ц, Сосновикова Ю.Е. ва бошқалар);
- 3) Психик ҳолат фаолиятда юзага келадиган фон сифатида, шахснинг ақлий фаолияти даражаси (Мясищев В.Н., Рубинштейн С.Л. ва бошқалар).

Биз иккинчи гуруҳ олимларининг ўрганилаётган ходиса ҳақидаги қарашларига эътиборимизни қаратамиз, чунки психик ҳолатни яхлитлик, кўп даражали, динамиканинг бирлиги, ақлий фаолиятнинг ўзгариши ва барқарорлиги билан ажралиб турадиган ходиса деб ҳисоблаш мумкин.

Юқорида таъкидлаб ўтилганидек, рухий ҳолатнинг моҳияти, бир томондан, уни ўхшаш ходисалар билан таққослаш орқали, иккинчи томондан эса маълум бир ходисанинг хусусиятларини ва унинг турларини аниқлаш орқали аниқланиши мумкин.

Психик ҳолат нафақат биз илгари таъкидлаганимиздек, функционал ҳолат билан, балки билиш жараёнлари ва шахсий хусусиятлар каби ходисалар билан ҳамбарчас боғлиқдир.

- Бизнинг фикримизча, психик ходисалар тоифалари ўртасидаги муносабатни кўриб чиқиб, рухий ҳолат (айни вақтдаги) бир вақтнинг ўзида юзага келадиган психик жараёнлар мажмуаси билан тавсифланади, бунга нисбатан рухий ҳолат фон ҳисобланади деб таъкидлаган В.А. Ганзен.[8].

Расм.1. К.К. Платонов бўйича шахснинг психик хусусиятлари, ҳолатлари ва жараёнлар ўртасидаги боғлиқлик.

Шундай қилиб, 1-расмда акс эттирилганидек, психик жараёнлар, психик ҳолатлар ва психик хусусиятлари ўртасидаги ўзаро боғлиқлик мавжуд. Психик ҳолат психик жараёнлар ва психик хусусиятлари ўртасидаги боғловчи ролни ўйнайди. Шундай қилиб, масалан, психик жараёнлар (хис- туйғулар, диққат ва бошқалар) муайян шароитларда психик ҳолат деб қаралиши мумкин ва кўпинча такрорланадиган психик ҳолат тегишли шахс хусусиятининг ривожланишига ҳисса кўшади. Унинг профилини аниқлайдиган психик хусусиятларининг тўплами, ўз навбатида, ушбу шахснинг ҳозирги ҳолатини белгилайдиган асос сифатида қаралиши мумкин.

Психик жараёнлар ва психик хусусиятлари билан боғлиқлик билан бир қаторда, ўрганилаётган ходиса яхлитлик, динамизм, психиканинг нисбатан ўзига хос хусусияти, индивидуал ўзига хослиги, тажриба ва хулқ-атворнинг бирлиги, реакция бериш шакли каби хусусиятларга эга бўлиб, бу шахсни биргаликда тўлиқ ва яхлит тасвирлашга имкон беради. Барча танланган хусусиятлар нафақат ўзаро боғлиқ, балки бир-бирини ўзаро тўлдириб туришга ҳам қодир. Бизнинг фикримизча, ушбу маълумотлар асосида биз психик ҳолатлар ҳақида янада кўпроқ маълумотга эга бўламиз.

Талаба-ёшларнинг психик ҳолатларининг табиати, тузилиши ва функциялари ҳақида юқорида айтиб ўтилганларнинг барчасини умумлаштириб, қуйидаги хулосаларни чиқаришимиз мумкин:

1. Психик ҳолат - бу нисбий барқарорлик, барқарорлик ва курснинг ўзига хос динамикаси билан ифодаланадиган, вазият ва воқелик моментларини субъектив акс эттиришнинг ажралмас полиструктуравий ақлий ходисаси, инсоннинг хулқ-атвори ва тажрибасининг бирлигини, унинг ўз рухий жараёнларига муносабатини ва маълум бир даврда фаолиятида намоён бўладиган реакция шакли.

2. Психик жараёнлар, психик ҳолатлар ва ўспириннинг шахсий хусусиятлари ўртасидаги ўзаро боғлиқлик мавжуд, бу ерда рухий ҳолат бирлаштирувчи бўғин ролини

ўйнайди: шахснинг ақлий хусусиятини шакллантириш рухий ҳолат босқичи орқали амалга оширилади ва ақлий жараёнларнинг ривожланишининг йуналиши янги ҳолатларни келтириб чиқаради.

3. Ўсмирнинг рухий ҳолати, катталар рухий ҳолати каби, ўз тузилишига эга бўлган тизимли шаклланиш бўлиб, уларда физиологик, психофизиологик, психологик, ижтимоий-психологик каби даражалар ажратилади. Уларнинг ҳар бири ўзининг таркибий қисмлари билан ифодаланади, улар орасида турли хил функционал тизимлар ва идора қилиш даражаларининг шаклланишига асос бўлган муносабатлар мавжуд. Ўсмир ҳолатларининг сифат жиҳатидан ўзига хослиги, унинг умумий тузилишининг пастки тузилмаларидан бирининг устунлиги билан белгиланади. Ўз навбатида, структуранинг у ёки бу таркибий қисмининг устунлиги ўспириннинг рухий ҳолатининг функционал кўринишини белгилайди.

4. Ўспириннинг рухий ҳолати қуйидаги асосий функциялар орқали амалга оширилади: идора қилиш функциялари, ақлий жараёнларни ташкил этиш функциялари ва шахсият хусусиятларини шакллантириш, мувозанатлашув, бир-бири билан боғлиқ бўлган ва комплекс ҳаракат қилганда самарадорлиги ошадиган интеграция ва фарқлаш функциялари.

5. Турли сабабларга кўра рухий ҳолатларнинг ҳар хил турлари ажратилади: курс давомийлиги даражасига кўра улар қисқа муддатли, узок муддатли ҳолатларга бўдинади; онглилик даражасига кўра - онгли, онгсиз ҳолатларга; сифати бўйича - ижобий, салбий ҳолатларга; ақлий соҳалардан бирининг устунлиги билан - хиссий, иродавий, мотивацион, когнитив ҳолатларда, диққат ҳолатларида; активизация даражасига кўра- фаоллик, пассивлик ҳолати тўғрисида ҳулосалар қилинган.

Адабиётлар

1. *Сосновикова, Ю.Е.* Психические состояния человека, их классификация и диагностика [Текст] / *Ю.Е. Сосновикова.* - Горький : Изд-во ГГТИ, 1975. - 117с.
2. *Сосновикова, Ю.Е.* К вопросу об определении понятия и принципах классификации психических состояний человека [Текст] / *Ю.Е. Сосновикова II Вопросы психологии.* - 1968. - № 6. - С. 112-116.
3. *Платонов, К.К.* О системе психологии [Текст] / *К.К. Платонов.* - М. : Мысль, 1972.-216 с.
4. *Судаков, К.В.* Кросс-корреляционный вегетативный критерий эмоционального стресса [Текст] / *К.В. Судаков, О.П. Тараканов, Е.А. Юматов II Физиология человека.* - 1995. № 3. - С. 87 - 90.
5. *Судаков, К.В.* Системные механизмы эмоционального стресса [Текст] / *К.В.Судаков.* -М.: Медицина, 1981.
6. *Леонова, А.Б.* Психодиагностика функциональных состояний [Текст] / *А.Б.Леонова.* - М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. - 200 с.
7. *Кириленко, Т.С.* Теоретические аспекты проблемы психических состояний человека [Текст] / *Т.С. Кириленко II Проблемы философии.* - Киев, 1989. - № 79. - С. 121-127.
8. *Ганзен, В.А.* Системные описания в психологии [Текст] / *В.А. Ганзен.* - Л.: Изд-во Ленигр. ун-та, 1984. - 175 с.

МАРКАЗИЙ ОСИЁ ХАЛҚЛАРИ ТАРИХИДА МЕХР ТУШУНЧАСИНИНГ ТУТГАН ЎРНИ ВА ИЖТИМОЙ ФАЛСАФИЙ АҲАМИЯТИ

*Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари
институтини Бухоро филиали Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси татқиқотчиси
Бозорова Рўзигул Шарофова, Салимова Ферузабону Фахриддин қизи Бухоро вилояти
Ғиждувон тумани 3-умумий ўрта таълим мактаби ўқитувчиси*

Аннотация: Мехр тушунчаси қадрият, урф-одат, анъаналарда ҳам ўз аксини топган бўлиб, тарихий манбаларда, файласуф олимлар асарларида, алломалар қарашларида ўз ифодасини топган. Турли тарихий даврларда яратилган ижтимоий тизимлар меҳрнинг жамиятда чуқур илдиз отишига олиб келган. Қадимий ёдгорликлар ва битиклардан бошлаб, то ҳозирги давргача бунга гувоҳлик берувчи манбаалар мавжуд.

Калит сўзлар: Авесто, меҳр, меҳржон, меҳрмоҳ, чирируж, нимсарда.

MUNDARIJA

1-ШО'ВА. ҚИШЛОҚ ВА СУВ ХЎЖАЛИГИДА МЕХАНИЗАЦИЯ, ЭНЕРГЕТИКА И ЭНЕРГИЯТЕЖАМКОРЛИК МАСАЛАЛАРИ

1. **F.O'.Jo'rayev, G'.F.Namroyev, S.S.To'ryev.** Kuzgi sho'r yuvishdan oldin qo'llaniladigan suv tejамkor takomillashgan tuynukli drenaj hosil qiladigan qurilma. 3
2. **Жўраев Аслиддин Насриддин ўғли.** Ёўза майдонларида ёгингарчиликдан сўнг ҳосил бўладиган лойли қобикни энергия ва ресурстежамкор қатқалоқ юмшатгич агрегатини кўллаш орқали юмшатиш. 6
3. **Juraev FazliddinUrinovich, Ruzikulov KadamIstamovich.** Unit for application of mineral fertilizer before seeding the land. 9
4. **Файзуллоев М.Н., Махмудова М., Халилов Ж.М.** Совершенствование технологии полива хлопчатника. 12
5. **А.Расулжонов.** Тажрибавий осма плуг бўйича ўтказилган лаборатория-дала тажрибаларининг натижалари. 15
6. **Тўхтақўзиев А., Олимов Х.** Тажриба натижаларини математик моделлаштириш орқали бир омилли регрессия тенгламасини топиш (Ёўза қатор ораларида бўйлама фаол иш органли пол ҳосил қилиш қурилмаси мисолида). 18
7. **А.Комилов, С.Орзиев, Қ.Рўзиқулов, Т.Амруллоев, М.Очилов.** Ўғитларнинг хоссалари ва уларни экин майдонларига тақсимловчи ўғитлаш машинасининг ишлаш жараёнини асослаш. 23
8. **Kh.Kh.Olimov, A.N.Juraev.** Softening of muddy crust formed after precipitation in cotton fields by application of energy and resource_saving hardening softener aggregate 27
9. **А.Комилов, J.Ro'ziqulov, M.Maxmudova, A.Savriddinov.** Buxoro viloyatida ochiq kollektor - zovurlarni tozalashda ekskavatorlardan foydalanishning maqbul variantini asoslash. 31
10. **Олимов Х., Орзиев С., Динимова А, Жўраев А, Остонов Ш.** Пахта етиштиришда кўндаланг полларни бузиш технологик жараёнларини механизациялаштириш. 33
11. **Тўхтақўзиев А, Олимов Х.** Бўйлама пол ҳосил қилиш технологик иш жараёнини лаборатория тажрибалари асосида тадқиқ этиш. 36
12. **Sh.Imomov, I.Magurov, S.Orziyev.** Issiqxonalarda ko'chat yetishtirishda biogumus qadoqchalari qo'lash samaradorligi. 39
13. **А.Расулжонов.** Тажрибавий плуг таянч ғилдирагининг диаметрини унинг иш кўрсаткичларига таъсири. 42
14. **Тўхтақўзиев А., Абдулхаев Х.** Такмиллатирилган пушталарга ҳажмий ишлов берадиган машина. 45
15. **Тўхтақўзиев А., Рахматов О.** Мола-текислагич мосламасининг ишлов бериш чуқурлиги бўйича бир текис юришини тадқиқ этиш. 47
16. **I.Magurov, G.Namroyev, U.Ravshanov, I.Namroyev.** Ерларни экишга тайёрлаш машинаси текислагичига тишли лемехлардан фойдаланиб текислаш сифатини ошириш. 50
17. **Jo'raev F.O', Namroev G'.F., Ravshanov U.X. Namroev I.F.** The role of combined machines in preparing land for planting. 53
18. **Jo'raev F.O', Namroev G'.F., Ravshanov U.X. Namroev I.F.** Ерларни экишга тайёрлашда комбинациялашган машиналарни кўллаш. 58
19. **I.S.Khasanov, J.J.Kuchkarov, K.Sobirov.** Analysis of research on the design of machines equipped with disk working bodies and on the basis of parameters. 60
20. **Sh. Imomov, S.Vafoev, K. Sabirov, T.Kh.Jo'rev, A.Xudoyberdiev, E. Shodiev, V.Tagayev.** Quantity of organic waste in introduction to anaerobic process. 70

istiqbollari.

- Ғ.Б.Нурниязов.** Насос станциясида электр энергиясини тежаш муаммолари ва ечимлари. 324
102. **Н.Ш.Шарифов.** Zatvorlarni dispechirlik pulti orqali bohqarish jarayonini avtomatlashtirish. 327
103. **Ж.И.Усманов, М.М.Истамов, А.Э.Бобоеров.** Разработка фотоэлементов на основе кремния с нанокластерами атомов марганца. 330
104. **Z.O.Shodiev, N.A.Duskaraev, N.S.Shodiev.** Analysis of theoretical and practical research performed to improve pneumotransport devices. 333
105. **Z.O.Shodiev, N.A.Duskaraev, N.S.Shodiev.** Influence of pneumatic transport on cotton seed quality. 335
106. **Z.O.Shodiev, N.A.Duskaraev, N.S.Shodiev, M.N.Fayzullaev.** Optimization of the thermal state of the engine based on the use of external liquid cooling of the radiator. 338
107. **Z.O.Shodiev, N.A.Duskaraev, N.S.Shodiev.** Structure of cultivators and their importance in agriculture. 341
108. **O.D.Djabbarov.** Sonlarning o'рта qiymatlari haqida ayrim mulohazalar. 344
109. **N.T.Dushatov.** Distribution function estimation by strong mixing and right censored data. 346
- 5-SHO'BA. QISHLOQ VA SUV XO'JALIGIDA RAQOBATBARDOSH KADRLAR TAYYORLASHNING IJTIMOYIY, PEDAGOGIK-MA'NAVIY OMILLARI**
110. **О.В.Птицина, Т.П.Болдырева.** Человеческие ресурсы и этика предпринимательской деятельности в сфере агробизнеса. 350
111. **Л.П.Широбокова, Т.П.Болдырева, Н.Г.Таджибаева.** Формирование коммуникативной компетенции у студентов аграрных вузов в процессе перевода профессионально-ориентированных текстов. 352
112. **T.Safarov.** Raqobatbardosh kadrlar tayyorlashning ijtimoiy, pedagogik-ma'naviy omillari. 355
113. **J.Ramazonov.** Talaba yoshlarda o'zini o'zi idora qilish jarayonining rivojlanishi raqobatbardosh kadrlar tayyorlashning muhim omili. 359
114. **R.Bozorova.** Markaziy Osiyo xalqlari tarixida mexr tushunchasining tutgan o'rni va ijtimoiy falsafiy ahamiyati. 365
115. **A.Gadoeva.** Raqobatbardosh kadrlar tayyorlashda axloqiy manaviyat, rahbar va xodim muloqoti. 369
116. **K.Ro'zieva.** Muhandis xodimlar faoliyati samaradorligini oshirishda hissiy-irodaviy va shaxsiy fazilatlarining o'rni. 372
117. **S.Xodjaeva.** Talabalarining manaviy axlokiy muammolari. 377
118. **D.Bekov.** Yosh kurashchilarda o'smirlik davri psixologiyasi. 380
119. **T.Xudoyqulov.** Oliy talim muassasalarida zamonaviy talim tarbiyaning samaradorligi. 383
120. **M.Artikova.** Исследование терминологии и их толкований в лингвокультурном аспекте английского и узбекского языков. 385
121. **M.Artikova.** Разработка и упорядочение специальной терминологии для студентов и будущих специалистов всех отраслей водного хозяйства. 387
122. **M.Ikromova, Z.Bozorova.** Teaching extensive reading. 390
123. **Z.B.Bozorova.** Har bir inson hurmatga loyiq. "3-dekabr-Xalqaro Nogironlar kuni. 392
124. **M.C.Эгамбердиев, Н.Ф.Убайдуллаева.** Me'morchilikda psixologiyaning ahamiyati. 393
125. **M.Q.Qodirov, Kh.A.Khushvaqtov, E.R.Vokhidov, A.O.Qayumov.** Some considerations on teaching natural sciences in preschool and primary education. 395